

Er kongehuset blot et dovent drømmesyn?

Nogle tanker i forbindelse med den internationale republikkonference i København 17.-19. maj, 2019.

(Sendt som kronikforslag til Politiken 10. maj).

Af tidl. lektor mag.art. Lisa von Schmalensee Magnússon

Vi har som bekendt et kongehus her i landet, og danskerne er generelt meget glade for det. I den kulørte presse fremstilles den del af dets liv, der anses for at have folkets interesse, og vore TV-kanaler er også altid på pletten, når noget, især hvis dette noget har med smukke kjoler at gøre, sker i familien. De kongelige dyrkes som idoler, som en slags afguder, og det er nærmest blevet tabu at stille spørgsmål til deres rollers eksistensberettigelse. Det er som om, at "sådan er det bare, sådan har det altid været, og vi vil heller ikke have det anderledes". I vort venlige lille land har vi en venlig dronning og venlige tinsoldater, der går rundt med husarbukser så blå som himlen over Rundetårn på en solskinsdag, og det er virkeligheden, basta. Så når unge republikanere står fredeligt på slotspladsen med et lille skilt, hvorpå der står republik, får de med krabasken af midaldrende kvinder, der anser dem for blasfemiske.

For vi er et venligt lille land, som Bertil Haarder skriver i sin sang "Der er et venligt lille land", som heldigvis er blevet optaget i højskolesangbogen. Der digter han om, hvordan vi danskere sidder lidt forædt bag hylden og vogter på idyllen, som hovedsagelig består i at vende ryggen mod Europa, mod "sus og træk fra landene derude". Det er en meget ironisk sang, der på yderst elegant vis spidder vor selvgodhed og vore "dovne danske drømmesyn", som man ifølge ham ikke kan vælte beton med. Han opfordrer til, i ren bydeform, at vi skal stryge dug fra sjælens rude og med ansvar, ånd og hjertebånd få styrket vort mod og selvgat.

Selvgat. Hvilket herligt ord er det. Alvorligere end selvrespekt, for i selvgat respekterer man ikke bare sig selv, man føler sig selv, og det vil jo sige, at den, der har selvgat, også har en dyb følelse af, hvem han egentlig er. Haarder påstår, at redskabet til at nå til en sådan erkendelse er ord, der kan slå ned som lyn og gøre skvat til helte, og han mener det skal ske ved intet mindre end, at ånden genoplives. En modig sang, som jeg ikke nok kan anbefale. Den synges alt for lidt. Det han går i flæsket på er selve den danske bevidsthed, eller rettere mangel på samme. Herlig selvironi, som slet ikke er uinteressant at lade sig inspirere af, hvad angår kongehuset, synes jeg. For hvad er kongehuset andet end et dovent drømmesyn?

Lad os til at begynde med kigge på, hvor det stammer fra. I "drømmesyntet" påstås det at være noget vi altid har haft, og Gorm den Gamle nævnes traditionelt, som den, vor dronning kan føre sine aner helt tilbage til. Hvad hans eksistens angår, er man sikker på, at han har levet, for vi har jo Jellingstenen, som han rejste efter sin hustru Tyre Danebod omkring 935. Men han er også den sidste vi hører om i Skjoldungernes saga, som tilhører den genre, man kalder sagnhistorie. Ifølge denne sagas indledning, "Upphaf allra frásagna" (Begyndelsen til alle fortællinger), 1) hører vi, hvordan skjoldungernes stamfader Skjold er søn af guden Odin, der var søn af Thor, (lidt forskelligt fra både Snorre og Saxo) og kom hertil da tyrker og folk fra Asien bosatte sig i de nordlige lande. Odin fik i massevis af børn og gjorde dem til høvdinge rundt omkring i landene. Vi forstår altså, at denne indvandring resulterede i, at vi i en slags egalitær struktur havde mange lokale ledere. Vi kan endvidere i sagaen læse, at "Odin og hans sønner var meget kloge og trolddomskyndige, smukke af udseende og stærke af vækst. Mange andre i deres slægt var fremragende og fuldkomne mænd, og nogle af dem begyndte man at ofre til og tro på, og de kaldte dem for deres guder". Der er ingen tvivl om, som det er så moderne at sige, at der har været mange af denne slags mænd. Skjolds barnebarn Frode siges at skulle have været så klog, at der i hans tid var så

stor fred, "at ingen ville dræbe et menneske, om end han så foran sig sin faders eller broders drabsmand bunden. Da ophørte ran og tyverier, således at en guldring lå mange år på en hovedvej ved Jelling hede." Man kan nok ikke forestille sig denne fred som et enmandsværk. Der må have været mange hæderlige mennesker. Man har utvivlsomt tjent et formål som ideal, denne Frode.

Det med ringen, som ingen var så grådige at de snuppede, skulle ifølge sagaen være sket samtidig med at Kristus blev født. Der er altså gået mindst tusinde år fra Odin spredte sine gener i Norden til vi fik den første konge i Danmark. Men i vort drømmesyn er dronning Margrethe, når hun underskriver sig "Vi, dronning Margrethe" autoritet på vegne af både gud og sig selv.

Hun påberåber sig at være af Guds nåde, og det er jeg da også overbevist om er rigtigt, men i min optik må det også gælde efterkommerne af alle de andre, der lod guldringen ligge, hvilket rent logisk vil sige os alle. Symbolsk er her selvfølgelig tale om det samme guld som i Niebelungens ring, guldet der efterstræbes af dem, der vil have magt, og dette indebærer, at vi har et sagn om en tid, hvor grådigheden ikke havde magt. Sådanne tabte paradiser har vi i megen mytologi, og de antyder, at vi i vor kollektive erindring åbenbart har en reminiscens af erfaring, i det mindste på det åndelige plan, angående, hvad det vil sige at have "fred på jord og i mennesker velbehag", englens forkyndelse af det nye kristne paradigme.

I virkelighedens verden levede mange af disse høvdinge i deres forskellige fællesskaber, og mødtes årligt på ting rundt omkring i de nordiske lande. Her på Sjælland har vi Isøretinet, som bl.a. Kurt Sørensen har udgivet flere skrifter om 3), men som der tilsyneladende ikke rigtig er stemning for at genopfriske viden omkring. Bl.a. har Pia Kjærsgaard i sin egenskab af folketingets formand afvist at støtte et forslag om at lave en slags informationscenter på det gamle tingsted. Hvorfor kan jeg ikke gennemskue, idet folketinget mig bekendt forventes at fungere som beskytter af vor kulturarv, men måske vil hun helst have, at vi kun beskæftiger os med den fra den tid, hvor kongerækken begynder.

Det væsentlige i denne forbindelse er imidlertid, at ufreden for alvor begyndte, da grådigheden tog til, og nogle af høvdingene besluttede sig for at ekspandere og underlægge sig større landområder. De islandske sagaer er en formidabel kilde til forståelse af overgangen fra dette høvdingesystem, også kaldet godesamfund, til kongehus med arvefølge. På tingene valgte man sine ledere, og det var netop dem, man havde tillid til bedst kunne forlige folk i konflikt og sørge for fred og velstand, der blev valgt. Det var godt at bo i norden på det tidspunkt, og der fandtes ikke egentlige landegrænser. Det var først da Harald, senere kaldt Harald Hårfager, besluttede sig for ikke at lade sit hår klippe før end han havde underlagt sig hele Norge, at problemerne begyndte. Med sine mænd begyndte han at hærge, og enten måtte de frie mænd underlægge sig ham, hvilket ville sige sværge ham troskab og betale skat til ham, eller de blev slået ihjel med deres familier og tjenestefolk. Det var sådanne frie mænd, der ikke ville gøre sig til undersåtter, der sejlede til det ubeboede Island med folk og fæ og bosatte sig der. På Island fortsatte de at holde ting, og de fik aldrig en konge, måske fordi man stadig bestræbte sig på at få godedømmerne tildelt mænd, der var forstandige. Sagaerne er fantastiske lærestykker i, hvad det er, der får tingene til at gå galt: Det er altid grådighed og magtsyge og uforsonlighed og jalousi, ren og skær vikingementalitet.

Det danske kongehus har det fuldstændig samme fundament som det norske og alle andre, et der hviler på grundpiller af dels udslettelse af frie mænd og dels frygtsomme mænds underkastelse.

Så det er kun i det sløve drømmesyn, at vi ikke ser det uvirkelige i kongehusets særlige ophøjede tilstand. Jeg vil påstå, at den er en illusion. Og jeg har lyst til at give et eksempel på, hvad den mentale evolution over godt tusinde års tid kan gøre i en befolkning, som har haft dét at være frie

mænd som den røde tråd. For jeg faldt over en avisartikel for et par års tid siden, som fik mig til at tabe underkæben. Den handlede om den nuværende islandske præsident Gudni Th.

Johannesson, der som andre på hans tjenestemandsniveau havde fået lønforhøjelse. Artiklen prydedes med overskriften: "Jeg bad ikke om denne lønforhøjelse. Jeg vidste ikke noget om denne lønforhøjelse. Jeg behøver ikke denne lønforhøjelse." Han er af den opfattelse, at lønforhøjelsen skal trækkes tilbage, men indtil det kommer dertil, siger han, at han vil sørge for, at lønforhøjelsen ikke løber ned i hans egen lomme. I stedet giver han den til velgørende formål. Jeg kontaktede præsidentkontoret for et par dage siden for at høre, hvordan situationen er nu, og der blev jeg henvist til den samme artikel, 2) idet situationen ikke havde forandret sig.

Se sådan en præsident kalder jeg et ideal for sin befolkning. Efter at landet kom på knæ efter et veritabelt økonomisk krak, hvor vreden hos hæderlige mennesker over de grådige smarte pengespekulanter manipulationsakrobatik var til at tage og føle på, og håbløsheden og afmagten skabte en vældig tyngde i hverdagen, så kastede han lys på en helt anderledes farbar vej.

"Jeg behøver ikke denne lønforhøjelse".

Hvilken port til et nyt paradigme der åbnes her, en port der åbner op for en forståelse af forskellen på egentlige behov og illusoriske behov. For sandheden er måske, at vi går rundt og tror, at vi har brug for noget, vi slet ikke har brug for. Den islandske nationaløkonom Gudmundur Magnússon, i øvrigt tidligere kollega til Gudni på Islands Universitet (og min mand), plejer at formulere det på denne måde: "Hvad skal man med alle de nuller?"

Jeg kalder Gudnis lederskab for bæredygtigt lederskab og ser det som rent etisk og moralsk væsensforskelligt fra det kongelige kleptokrati, som netop er blevet afdækket i vort naboland Sverige, hvor nationaløkonomen Thomas Lyrevik i sin bog *Den kungliga kleptokratin* med undertitlen magt, manipulation og berigelse, med dokumentation i 1.300 fodnoter, fremlægger beviser på, hvorledes bernadotterne i Sverige gennem mange generationer har beriget sig selv med statens penge og fået dem gemt væk i udlandet. Forskellen på kongehuset nu og på Harald Hårfagers tid er til at få øje på, hvad rå vold angår, men hvad det subtile mønster, som handler om at anse sig selv for berettiget til at berige sig på bekostning af andre, angår, er der ingen forskel. Det er der heller ikke i vort land eller i andre kongedømmer.

I Danmark har ingen mig bekendt overhovedet tænkt på at lave en sådan undersøgelse. Jeg tror vi danskere vil finde det småligt, upassende, ja måske ligefrem majestætsfornærmende. Vi er rent mentalt i højere grad efterkommere af dem, der blev, hvor de var og underkastede sig, dem med slavementalitet, dem der identificerer sig selv som undersåtter og dyrker idoler i stedet for at lade sig inspirere af idealer. Dem, der stadig har lidt af selvagtelsen, er vi til gengæld ret ferme til at bruge krabasken i form af janteloven på.

Men jeg vil gerne tage opfordringen fra Haarder alvorligt og spørge, om det virkelig kan fremme selvagt at leve i et demokrati med en grundlov, hvor ethvert lovforslag kun kan blive til lov, hvis det underskrives af kongen (pt. dronningen). Hvis ellers jeg forstår det rigtigt må det jo betyde, at hvis man i folketinget vedtog at afskaffe kongedømmet, så kunne kongen blot nægte at underskrive loven. Personligt finder jeg det ganske umuligt at gå ind for et sådant system og samtidig have selvagt. Det er jo at lege demokrati. Giver det ikke mening at drøfte, hvad der skal til for at have et reelt demokrati og fraskrive sig illusionen om denne postulerede halvgudelige figur med egenhændig udøvende magt, som det fremgår af grundlovens paragraf 3: "Den lovgivende magt er hos kongen og Folketinget i forening. Den udøvende magt er hos kongen. Den dømmende magt er hos domstolene". 3)

Jeg tror det vil være sundt for folkesjælens selvagt.

1) Skjoldungernes saga. Oversættelser ved Karsten Friis-Jensen og Claus Lund. Gad, 1984.

2) Dagbladet Visir, 2. november, 2016.

- 3) Kurt Sørensen, Odsherred 1, Fra oldtiden til romantikken, Forlaget Bogværket, udkommer 30. maj.
- 4) Magtfordeling. Det er en udbredt og helt forkert opfattelse, at Folketinget bestemmer lovgivningen. Gorm Toftegaard Nielsen. Weekendavisen, Samfund s. 7, 26. april 2019.